

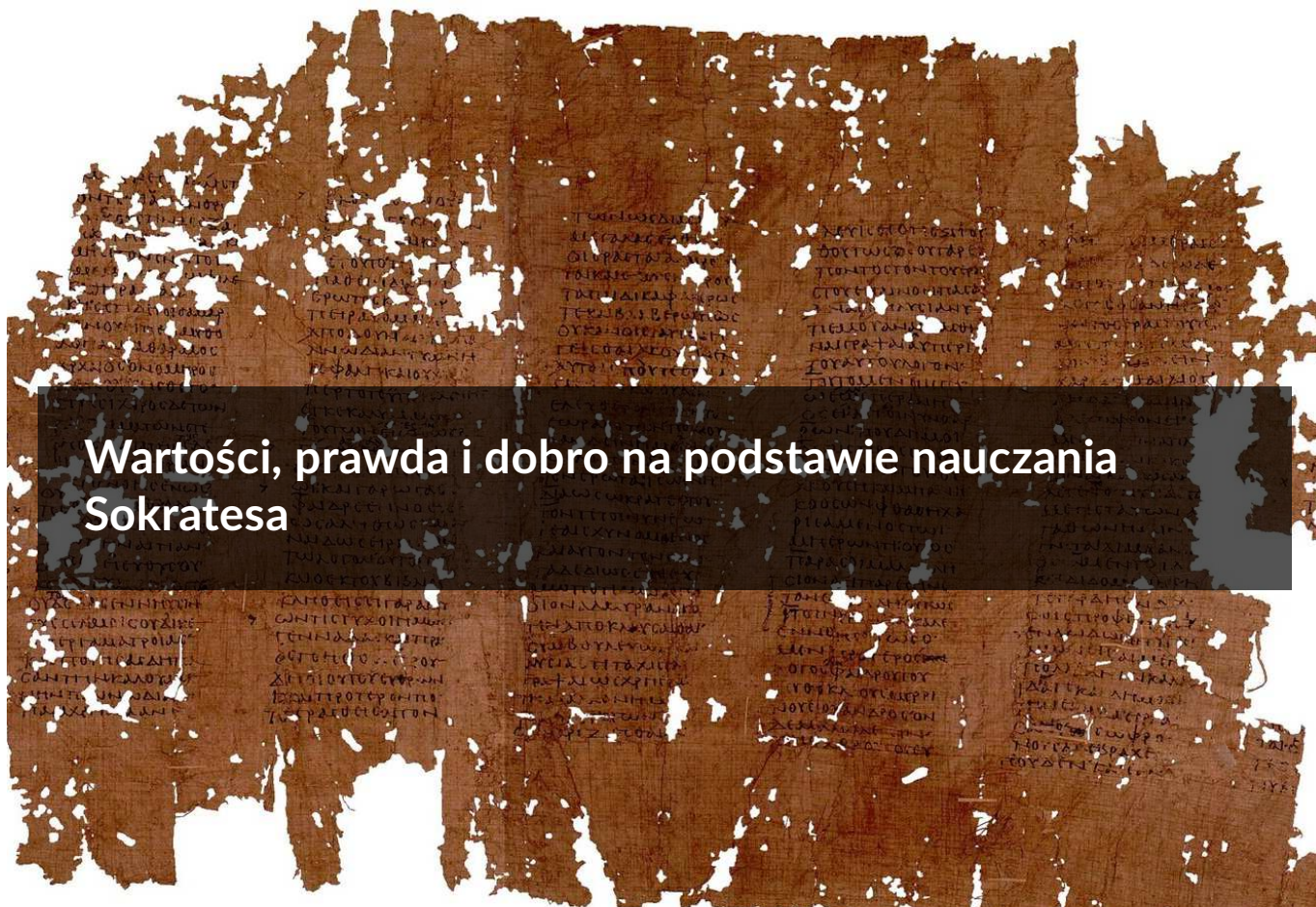

Wartości, prawda i dobro na podstawie nauczania Sokratesa

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] *Dialogi*, t. II, tłum. W. Witwicki, Kęty 1999, s. 568–569.
- Źródło: Platon, *Fedon*, [w:] *Dialogi*, t. II, tłum. W. Witwicki, Kęty 1999, s. 181.
- Źródło: Platon, *Fedon*, [w:] *Dialogi*, t. II, tłum. W. Witwicki, Kęty 1999, s. 689–690.
- Źródło: Platon, *Fedon*, [w:] *Dialogi*, t. II, tłum. W. Witwicki, Kęty 1999, s. 353–355.
- Źródło: Platon, *Menon*, [w:] *Dialogi*, t. II, tłum. W. Witwicki, Kęty 1999, s. 468–469.
- Źródło: Platon, *Menon*, [w:] *Dialogi*, t. I, tłum. W. Witwicki, Kęty 1999, s. 486–487.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Sokrates filozofował, rozmawiając na ulicach Aten ze swoimi przyjaciółmi, uczniami i młodzieżą. Nie pozostawił po sobie żadnych pism, ponieważ uważał, że słowo pisane – w przeciwieństwie do żywego słowa, rozmowy – wypacza intencje autora. Jego poglądy są nam znane głównie z dialogów jego ucznia, Platona. Sokrates występuje w nich jako jedna z głównych postaci. Twoim zadaniem będzie zrekonstruowanie poglądów Sokratesa na trzy problemy – naturę wartości, dobra i prawdy – na podstawie fragmentów *Dialogów* Platona.

Twoje cele

- Przeanalizujesz teksty źródłowe, które przedstawiają poglądy Sokratesa na naturę wartości, dobra i prawdy.
- Zrekonstruujesz etyczne i epistemologiczne stanowisko Sokratesa na podstawie tekstów źródłowych.
- Poznasz poglądy, z którymi polemizował Sokrates.
- Porównasz stanowisko epistemologiczne i etyczne Sokratesa z poglądami, z którymi polemizował.
- Wskażesz współczesną znaną osobę, z poglądami której Sokrates mógłby podjąć polemikę, i uargumentujesz swój wybór.

Przeczytaj

Dobro

Cnota – tłumaczona też jako „dzielność” – jest jednym z najważniejszych pojęć starożytnej etyki. Jak definiuje ją Sokrates? Jakie jest, według niego, kryterium dobra?

((Platon

Menon

Sokrates: Jeżeli więc dzielność jest czymś, co mieszka w duszy i koniecznie musi być pożyteczne, to ona musi być rozumem, bo przecież wszystko, co się z duszą wiąże, samo przez się ani nie jest pożyteczne, ani szkodliwe, a dopiero przez dołączenie się rozumu lub głupoty staje się szkodliwe lub pożyteczne. Wedle tego toku myśli dzielność, będąc czymś pożytecznym, musi być pewnym rozumem.

Menon: Mnie się tak wydaje.

Sokrates: A te inne rzeczy, o których przed chwilą mówiłem, że – jak bogactwo i tym podobne – raz są dobre, a raz szkodliwe, czy to nie tak samo jak rozum, przewodząc jakiejś duszy, czynił pożytecznym to, co w niej było, a głupota szkodliwym, tak i tymi rzeczami jeśli się **dusza** posługuje słusznie i słusznie nad nimi panuje, one zaczynają być pożyteczne, a jeśli niesłusznie, to szkodzą?

Menon: Oczywiście.

Sokrates: A rozumna dusza słusznie nimi rządzi, a głupia błędnie?

Menon: Jest tak.

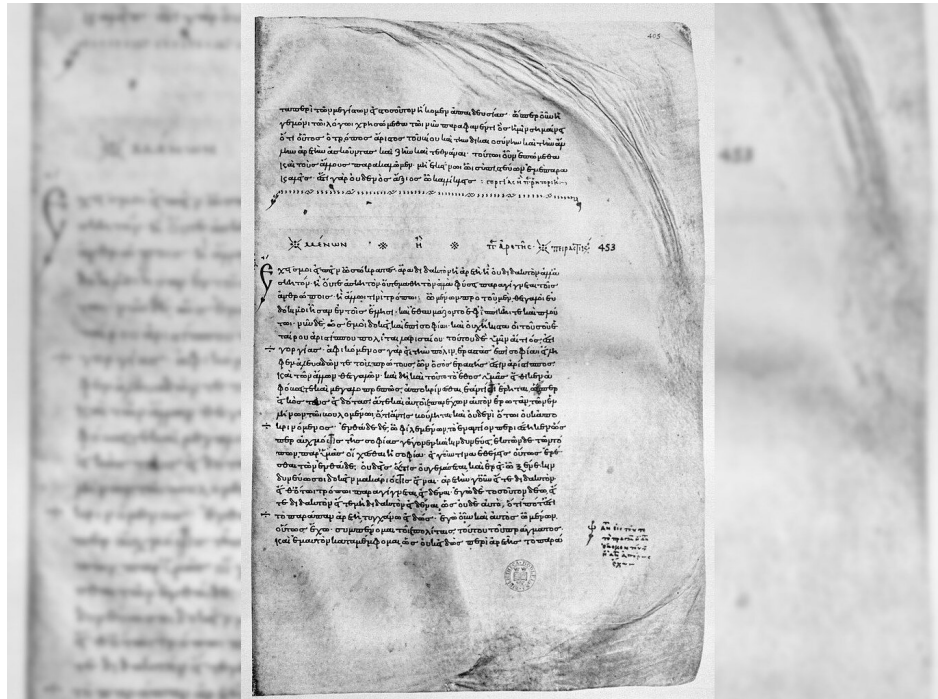
Sokrates: Nieprawdaż, w ogóle tak powiedzieć można, że w człowieku wszystko od duszy zawisłe, a w duszy wszystko od rozumu, cokolwiek ma być dobre. W ten sposób rozum byłby tym, co pożyteczne. A mówimy, że dzielność jest pożyteczna?

Menon: Owszem, tak.

Sokrates: Zatem rozumem, powiemy, jest dzielność¹ – albo całym, albo jakąś jego częścią?

Menon: Wydaje mi się, że to słowa dobrze powiedziane.

Źródło: Platon, *Menon*, [w:] *Dialogi*, t. I, tłum. W. Witwicki, Kęty 1999, s. 486–487.

Początek dialogu *Menon* w najstarszym znanym rękopisie średniowiecznym, 859 r.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Skąd bierze się zło – dlaczego ludzie dopuszczają się złych uczynków? Czy ktoś, kto postępuje źle, prawidłowo rozumie, czym jest dobro? Czy można pragnąć zła, jeśli rzeczywiście zna się dobro?

Platon

Menon

SOKRATES: Czy mówisz, że ten, kto pragnie rzeczy pięknych, pragnie tego, co dobre?

MENON: Ze wszech miar.

SOKRATES: Czy dlatego, że są ludzie, którzy pragną rzeczy złych, a inni znowu rzeczy dobrych? Nie wydaje ci się, przyjacielu, żeby wszyscy pragnęli rzeczy dobrych?

MENON: Mnie się nie wydaje.

SOKRATES: A więc niektórzy rzeczy złych?

MENON: Tak.

SOKRATES: Oni sądzą, że rzeczy złe są dobre – tak mówisz – czy też, choć wiedzą, że one są złe, jednak ich pragną?

MENON: Wydaje mi się jedno i drugie. [...]

SOKRATES: Czy ten, który pragnie zła, sądzi, że zło przynosi pożytek temu, który by je miał, czy też on rozpoznaje, że zło szkodzi temu, który je ma?

MENON: Niektórzy ludzie sądzą, że zło przynosi pożytek, a są i tacy, którzy wiedzą o tym, że ono szkodzi.

SOKRATES: A czy sądzisz, że rozpoznają zło i wiedzą, że ono jest złem, ci, którzy sądzą, że ono przynosi pożytek?

MENON: Nie bardzo mi się to wydaje.

SOKRATES: Więc jasna rzecz, że ci ludzie nie pragną zła – ci, którzy go nie rozpoznają – tylko pragną tych rzeczy, które brali za dobre, chociaż one są złe; tak że ci, którzy ich nie rozpoznają i sądzą, że one są dobre, jasna rzecz, że pragną rzeczy dobrych. Czy nie?

MENON: Zdaje się, że ci ludzie tak.

SOKRATES: Cóż więc? Ci, którzy pragną rzeczy złych, jak ty powiadasz, i sądzą, że zło szkodzi temu, który je ma, orientują się chyba w tym, że sami stąd szkody poniosą?

MENON: Oczywiście.

Źródło: Platon, *Menon*, [w:] *Dialogi*, t. II, tłum. W. Witwicki, Kęty 1999, s. 468–469.

Wartości

Głównym celem, jaki filozofia Sokratesa stawiała człowiekowi, było poznanie natury wartości, takich jak dobro czy sprawiedliwość. W jaki sposób owe wartości istnieją – czy stanowią cechę realnie istniejących rzeczy – władców (sprawiedliwych lub nie), czynów, ludzi. Czy też istnieją same w sobie, niezależnie od rzeczy? W pierwszym wypadku wartości okazałyby się względne – ich znaczenie zmieniałoby się w zależności od sytuacji ([relatywizm](#)). W drugim przypadku sens wartości byłby niezmienny, niezależny od ludzkich poglądów ([absolutyzm](#)). Na podstawie pojęcia równości zastanów się, jaki pogląd w kwestii istnienia wartości reprezentował Sokrates.

((Platon

Fedon

Mówimy, niby, że równość to jest coś. Ja nie myślę tego, że jeden kawałek drzewa jest równy drugiemu albo kamień kamieniowi, ani nic innego w tym rodzaju, tylko mam na myśli coś innego, poza tym wszystkim: równość samą. Jest to coś, powiemy, czy nic?

– Powiemy przecież, na Zeusa – rzekł Simiasz – jeszcze jak!

– A czy my także i wiemy, co to jest?

– Tak jest – powiedział tamten.

– A skądęśmy wzięli wiedzę o tym? Chyba nie z tych rzeczy, o którychęśmy w tej chwili, teraz mówili; nie kawałki drewna czy kamienie, czy co tam innego oglądając równego, z nicheśmy sobie myśli o tamtym utworzyli, bo ono inne jest od tych rzeczy? Czy może nie wydaje ci się czymś innym?

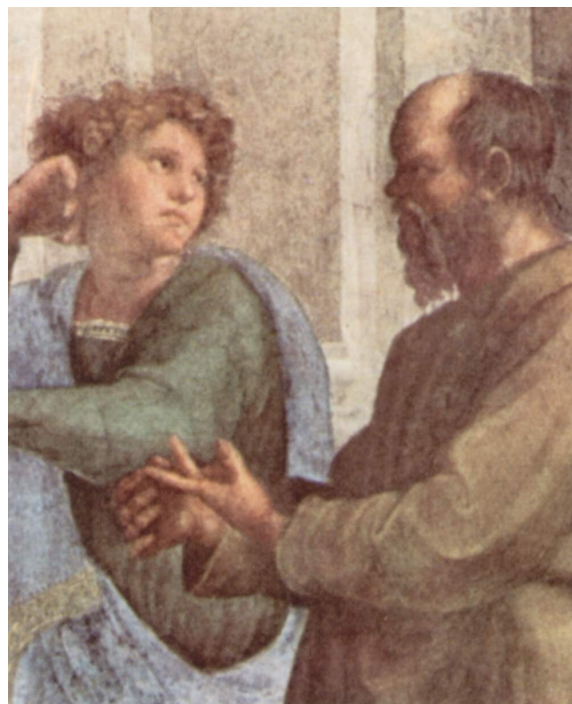
A zobacz i tak. Czy kamienie równe i kawałki drewna, nieraz takie same, nie wydają się raz równe, a raz nie?

– Tak jest.

– No cóż; a równości same, bywa, żeby ci się nierównymi wydawały? Albo równość nierównością?

– Nigdy przecież, Sokratesie.

– Więc to może nie jest to samo – powiedział tamten – owe rzeczy równe i równość sama.

Sokrates uprawiał filozofię, rozmawiając, dlatego nie zostawił po sobie żadnych pism. Jego poglądy znamy głównie w wersji przekazanej nam przez jego ucznia – Platona, w jego dialogach. Jako bohater dialogów Sokrates czasem głosi swoje poglądy, a czasami – poglądy Platona. We fragmencie *Fedona*, który dotyczy równości, przedstawiony został Sokratejski pogląd na istnienie wartości (absolutyzm) oraz platoński wątek dotyczący teorii poznania jako przypominania sobie zapomnianej wiedzy, a także stanowisko, nazywane natywizmem, głoszące, że wiedza nie pochodzi z doświadczenia, ale jest wrodzona.

Źródło: Rafael Santi, *Szkoła Ateńska (fragment)*, Wikimedia Commons, domena publiczna.

- Zdaje mi się, że nie jest, Sokratesie.
- A jednak od tych – powiada – rzeczy równych, choć one są czymś innym niż owa równość, jednak od nich twoja wiedza o równości pochodzi i z nich ją twoja myśl wzięła?
- Najzupełniejszą prawdę mówisz – powiada.
- Nieprawdaż; bez względu na to, czy ona do nich podobna, czy niepodobna?
- Tak jest.
- Bo to – mówi tamten – nie stanowi żadnej różnicy. Jeśli tylko przy patrzeniu na cokolwiek pod wpływem tego widoku coś innego ci na myśl przyjdzie, czy to podobnego, czy niepodobnego, niewątpliwie – powiada – zachodzi wtedy przypomnienie.
- Tak jest.
- No, a to? – powiada tamten. – Czy trafia się nam coś takiego w odniesieniu do kawałków drzewa i tych rzeczy równych, o którychśmy dopiero co mówili: czy wydają się nam tak równe jak równość sama, czy też niedostaje im czegoś do niej i nie są takie jak równość, czy też niczego im nie brak?
- Daleko im przecież do niej – powiada.
- Nieprawdaż, zgadzamy się, że jeśli ktoś coś zobaczy i pomyśli, że chciałoby wprowadzić to, co teraz widzę, być takie jak inny jakiś przedmiot, ale mu daleko do tego i ono nie potrafi być takie jak tamto, tylko jest lichsze od niego, to przecież bezwarunkowo ktoś, komu taka myśl przychodzi, musi naprzód znać tamten przedmiot, do którego, mówi, że ten tu jest podobny wprowadzić, ale mu jeszcze daleko do tamtego?
- Bezwarunkowo.

Źródło: Platon, *Fedon*, [w:] *Dialogi*, t. II, tłum. W. Witwicki, Kęty 1999, s. 353–355.

Prawda

Celem każdego poznania jest prawda. Co jest warte poznania? Jońscy filozofowie przyrody dążyli do poznania zasady wszechrzeczy. Co natomiast szczególnie interesowało Sokratesa?

((Platon

Obrona Sokratesa

Ja was, obywatele, kocham całym sercem, ale posłucham boga raczej aniżeli was i póki mi tchu starczy, póki sił, bezwarunkowo nie przestanę filozofować i was pobudzać, i pokazywać drogę każdemu, kogo tylko spotkam, mówiąc, jak to zwykle, że ty, mężu zacny, obywatelem będąc Aten, miasta tak wielkiego i tak sławnego z mądrości i siły, nie wstydzisz się dbać i troszczyć o pieniądze, abyś ich miał jak najwięcej, a o sławę, o cześć, o rozum i prawdę, i o duszę, żeby była jak najlepsza, ty nie dbasz i nie troszczysz się o to?

I jeżeliby mi ktoś z was zaprzeczał i mówił, że dba, ja go nie puszcze i nie dam mu odejść, ale go będę pytał i badał, i przekonywał, i jeśli dojdę do przekonania, że on nie ma dzielności naprawdę, a tylko tak mówi, to będę go poniewierał, że o najwyższe wartości najmniej dba, a rzeczy lichsze wyżej stawia. I tak będę robił młodym i starym, i kogo tylko spotkam, i swoim, i obcym, a tym bardziej swoim, boście mi bliżsi krwią.

Tak rozkazuje bóg, dobrze sobie to pamiętajcie, a mnie się zdaje, że wy w ogóle nie macie w państwie nic cenniejszego niż ta moja służba boża. Bo przecież ja nic innego nie robię, tylko chodzę i namawiam młodych spośród was i starych, żeby się ani o ciało, ani o pieniądze nie troszczył jeden z drugim przede wszystkim, ani tak bardzo jak o duszę, aby była jak najlepsza: i mówię im, że nie z pieniędzy dzielność rośnie, ale z dzielności pieniądze i wszelkie inne dobra ludzkie i prywatne, i publiczne.

Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] *Dialogi*, t. II, tłum. W. Witwicki, Kęty 1999, s. 568–569.

W jaki sposób można osiągnąć prawdę? Czy pojęcia moralne powinno się badać za pomocą zmysłów? W jaki sposób Sokrates odróżniał prawdę od nieprawdy?

Fedon

– Otóż wydało mi się – powiada tamten – później, kiedym się zmęczył rozpatrywaniem rzeczywistości, żem się powinien strzec, aby mnie nie spotkało to, co się przytrafia tym, którzy słońce czasu zaćmienia oglądają i rozpatrują. Niejeden sobie przy tym oczy psuje, chyba że tylko w wodzie albo w czymś podobnym obraz słońca ogląda. Coś takiego wziąłem i ja pod rozwagę i zacząłem się bać, żeby mi dusza całkiem nie oślepla, jeżeli będę na rzeczy patrzył oczyma i każdym zmysłem po kolei będę ich próbował dotykać. Więc wydało mi się, że trzeba się uciec do słów i w nich rozpatrywać prawdę tego, co istnieje. Być może, ta przenośnia moja nieco kuleje, bo ja wcale nie przyznam, żeby ten, który rzeczywistość w słowach rozpatruje, bardziej ją w obrazach oglądał niż ten, który ją w jej dziełach widzi. Więc tak; tędy ci ja poszedłem i w każdym wypadku zakładam jakieś słowo, które oceniam jako najmocniejsze, i cokolwiek mi się wyda z nim zgodne, to przyjmuję za prawdę, czy to o przyczynę chodzi, czy o cokolwiek innego, a co się nie zgadza, to biorę za nieprawdę.

Źródło: Platon, *Fedon*, [w:] *Dialogi*, t. II, tłum. W. Witwicki, Kęty 1999, s. 689–690.

Jaką rolę w poznaniu prawdy odgrywa rozmowa, a jaką – słowo pisane?

Platon
Fedon

SOKRATES

Coś strasznie dziwnego ma do siebie pismo, Fajdrocie, a prawdę rzekłszy, to i sztuka malarska. Toż i jej płody stoją przed tobą jak żywe, a gdy ich zapytasz o co – wtedy bardzo uroczyście milczą. A tak samo słowa pisane. Zdaje ci się nieraz, że one myślą i mówią. A jeśli ich zapytasz o coś z tego, o czym mowa, bo

się chcesz nauczyć, one wciąż tylko jedno wskazują; zawsze jedno i to samo. A kiedy się mowę raz napisze, wtedy się ta pisana mowa toczyć zaczyna na wszystkie strony i wpada w ręce zarówno tym, którzy ją rozumieją, jak i tym, którym nigdy w ręce wpaść nie powinna, i nie wie, do kogo warto mówić, a do kogo nie. A kiedy ją fałszywie oceniają i niesłusznie hańbią, zawsze by się jej ojciec przydał do pomocy, bo sama ani się od napaści uchronić, ani jej odeprzeć nie potrafi.

FAJDROS

I to bardzo słuszne słowa.

SOKRATES

A gdyby tak inną mowę zobaczyć; rodzoną siostrę tamtej: jaka ona jest i o ile lepsza i więcej potrafi niż tamta.

FAJDROS

Jakaż to; jak ona się robi?

SOKRATES

Mistrz, który wiedzę posiada, pisze ją w duszy ucznia. Ona potrafi odpierać napaści i wie, do kogo mówić, a przed kim milczeć potrzeba.

FAJDROS

Mówisz o żywej, pełnej ducha mowie człowieka, który wiedzę posiada; mowa pisana to jej mara tylko?

SOKRATES

Ze wszech miar.

Dla zainteresowanych

Więcej na temat duszy przeczytasz w materiale „[Dusza jako idea](#)”.

Słownik

absolutyzm

(łac. *absolutus* – zupełny, doskonały, bezwzględny, bezwarunkowy) pogląd, zgodnie z którym wartości (moralne, poznawcze, estetyczne) mają charakter obiektywny, powszechny i niezmienny; są zatem niezależne od subiektywnego nastawienia i poglądów jednostki

cnota

(gr. *areté*, w filozofii rzymskiej *virtus*, na polski tłumaczona również jako „dzielność”) zbiór cech charakteru, postawa lub siła moralna, charakteryzujące jednostkę, która żyje według norm etyki i dąży do osiągnięcia doskonałości osobistej; życie cnotliwe polega na przedkładaniu dobra etycznego nad przyjemności, treść pojęcia dobra zależy od przyjmowanego przez jednostkę systemu etycznego

dusza (psyche)

według wierzeń religijnych i niektórych stanowisk filozoficznych, dusza jest niematerialnym i nieśmiertelnym pierwiastkiem ludzkiej istoty, który ożywia ciało i opuszcza je w chwili śmierci; u Sokratesa dusza jest podmiotem poznania oraz działania – ośrodkiem moralnym, który za pomocą rozumu poznaje naturę dobra oraz kieruje zachowaniem człowieka

intelektualizm etyczny

stanowisko etyczne zajmowane przez Sokratesa, zgodnie z którym warunkiem prowadzenia cnotliwego życia jest intelektualne poznanie natury dobra

relatywizm

(łac. *relativus* – względny) pogląd, zgodnie z którym wartości (moralne, poznawcze, estetyczne) są względne, a zatem nie mają obiektywnego, niezmiennego i powszechnego charakteru

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z przedstawionymi na mapie myśli poglądami etycznymi i epistemologicznymi, z którymi nie zgadzał się Sokrates. Następnie przedstaw jego poglądy tak, by ukazać różnicę między nim a jego oponentami.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Na podstawie powyższej mapy myśli, zdobytej wcześniej wiedzy i własnych przemyśleń zastanów się, z kim ze współczesnych znanych osób mógłby obecnie polemizować Sokrates. Wybierz jedną osobę i uzasadnij swój wybór przynajmniej pięcioma argumentami.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zdecyduj, które z poniższych stwierdzeń odnoszących się do Sokratesa są prawdziwe, a które fałszywe.

Twierdzenie	Prawda	Fałsz
Pojęcia moralne można badać za pomocą zmysłów.	☐	☐
Źródłem zła jest niewiedza.	☐	☐
Kryterium oceny moralnej jest rozum.	☐	☐
Znaczenie pojęć moralnych jest względne, ponieważ zależy od człowieka, a ludzie różnią się między sobą.	☐	☐

Ćwiczenie 2

Zaznacz stanowiska, których nie zajmował Sokrates.

☐ intelektualizm etyczny

☐ sensualizm

☐ absolutyzm

☐ relatywizm

Ćwiczenie 3

Co, według Sokratesa, warto jest poznać?

☐ kosmos

☐ przyroda

☐ pierwsze zasady bytu

☐ dobro

Ćwiczenie 4

Uzupełnij tekst. Pamiętaj o poprawności ortograficznej wpisywanych słów.

jest ośrodkiem moralnym człowieka, który za pomocą rozumu poznaje naturę dobra oraz kieruje jego zachowaniem.

Pogląd, zgodnie z którym wartości (moralne, poznawcze, estetyczne) są względne, a zatem nie mają obiektywnego, niezmiennego i powszechnego charakteru to .

Ćwiczenie 5

Na podstawie tekstów źródłowych zawartych w materiale wyjaśnij znaczenie podanych pojęć.

absolutyzm moralny

cnota/dzielność

Ćwiczenie 6

Dlaczego Sokrates wskazywał na wyższość rozmowy nad pismem w kontekście uprawiania filozofii?

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, na czym polega intelektualizm etyczny.

Ćwiczenie 8

Na przykładzie sprawiedliwości wyjaśnij, czym różni się absolutyzm moralny od relatywizmu.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Wartości, prawda i dobro na podstawie nauczania Sokratesa

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

V. Filozofia Sokratesa jako początki filozofii człowieka i etyki. Uczeń:

- 1) charakteryzuje filozofię Sokratesa w kontekście jego życia i postawy moralnej;
- 4) dyskutuje na temat „dlaczego ludzie postępują źle?”, przedstawiając tezę intelektualizmu etycznego oraz argumenty za i przeciw niemu.

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Wybrane problemy filozofii.

6. Wybrane spory etyczne. Uczeń, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:

- 1) o sposób istnienia wartości moralnych (realizm – antyrealizm);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne (językiem ucznia):

- Przeanalizujesz teksty źródłowe, które przedstawiają poglądy Sokratesa na naturę wartości, dobra i prawdy.
- Zrekonstruujesz etyczne i epistemologiczne stanowisko Sokratesa na podstawie tekstów źródłowych.
- Poznasz poglądy, z którymi polemizował Sokrates.
- Porównasz stanowisko epistemologiczne i etyczne Sokratesa z poglądami, z którymi polemizował.

- Wskażesz współczesną znaną osobę, z poglądami której Sokrates mógłby podjąć polemikę, i uargumentujesz swój wybór.

Cele operacyjne. Uczeń:

- stosuje narzędzia logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją;
- podejmuje rzetelną dyskusję filozoficzną oraz formułuje w niej jasne i uzasadnione stanowisko;
- omawia poglądy filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- mapa myśli;
- praca z tekstem.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel loguje się na platformie i wyświetla na tablicy temat i cele lekcji. Prosi uczniów, by na podstawie wiadomości zdobytych przed lekcją zaproponowali kryteria sukcesu.
2. **Dyskusja wprowadzająca.** Za pomocą raportu dostępnego w panelu użytkownika nauczyciel sprawdza przygotowanie uczniów do lekcji. Następnie zadaje uczniom pytanie: *Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem Sokratesa, że słowo pisane wypacza intencje autora? Jeśli tak, to dlaczego?* Dyskusja na forum klasy.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** W zależności od stanu przygotowania uczniów do lekcji nauczyciel prosi o indywidualne, ciche zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” lub od razu przechodzi do podziału uczniów na pięć grup. Każda z nich otrzymuje do opracowania jedno zagadnienie:
 - grupa 1.: Cnota – tłumaczona też jako „dzielność” – jest jednym z najważniejszych pojęć starożytnej etyki. Jak ją definiuje Sokrates? Jakie jest, według niego, kryterium dobra?
 - grupa 2.: Skąd bierze się zło – dlaczego ludzie dopuszczają się złych uczynków? Czy ktoś, kto postępuje źle, rozumie, czym jest dobro? Czy można pragnąć zła, jeśli rzeczywiście zna się dobro?
 - grupa 3.: Celem każdego poznania jest prawda. Co jest warte poznania? Jońscy filozofowie przyrody dążyli do poznania zasady wszechrzeczy. Co natomiast szczególnie interesowało Sokratesa?
 - grupa 4.: W jaki sposób można osiągnąć prawdę? Czy pojęcia moralne powinno się badać za pomocą zmysłów? W jaki sposób Sokrates odróżniał prawdę od nieprawdy?
 - grupa 5.: Jaką rolę w poznaniu prawdy odgrywa rozmowa, a jaką – słowo pisane? Przedstawiciel każdej grupy prezentuje wyniki pracy na forum klasy. Pozostali uczniowie zadają prezentującym pytania.
2. **Praca z multimediami.** Nauczyciel wyświetla materiał z sekcji „Mapa myśli”, a następnie czyta polecenia:
 - *Zapoznaj się z przedstawionymi na mapie myśli poglądami etycznymi i epistemologicznymi, z którymi nie zgadzał się Sokrates. Następnie przedstaw jego poglądy tak, by ukazać różnicę między nim a jego oponentami.*
 - *Na podstawie powyższej mapy myśli, zdobytej wcześniej wiedzy i własnych przemyśleń zastanów się, z kim ze współczesnych znanych osób mógłby obecnie polemizować Sokrates. Wybierz jedną osobę i uzasadnij swój wybór przynajmniej pięcioma argumentami.*Uczestnicy zajęć pracują w parach. Następnie ochotnicy przedstawiają swoje propozycje odpowiedzi na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. W ramach podsumowania uczniowie indywidualnie rozwiązują ćwiczenia nr 1-4.

2. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego się uczniowie nauczyli?

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia nr 5-8 zawarte w sekcji „Sprawdź się”. Przygotowują uzasadnienia poprawnych odpowiedzi.

Materiały pomocnicze:

- Baer U., *Gry dyskusyjne*, Lublin 2000.
- Sieradzan J., *Sokrates nieznany. Studia o recepcji postaci Sokratesa*, Warszawa 2011.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Mapa myśli” do pracy przed lekcją. Uczniowie zapoznają się z jego treścią i przygotowują do pracy na zajęciach w ten sposób, żeby móc samodzielnie rozwiązać zadania.